

ACC. N:R M. 14514:1-4.

Landskap: *Skåne* Upptecknare: *P. A. Svensson, Tjörnarps*
Härad: *S. Åbo, V. Gönge, Herreds* Berättare: " " " "
Socken: *Dir. s: n* Berättarens yrke: *f. d. kontor- o. folkskollärare*
Uppteckningsår: *1958* Född år *1871* i *Höje*

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

London, deras bruk och anskaffning. s. 1-4.

LMF 108

Juni 108
/.

Huru många slag av vagnar, arbets- och åkvagnar, som funnos, vet jag inte, men jag vet, att man i de församlingar, som nämnts, hade lantmännen vagnar av samma slag. Arbetsvagnarna voro i allmänhet gödselvagnar (mögvana) med vilka man körde ut gödseln, och vagnar för inbärgning (höstavana) De vanliga gödselvagnarna, som naturligtvis även kunde användas till annat, hade sidobräder, "läddor", som voro omkring 2 meter långa. Vid utkörning av gödsel, (mög) lyfte man upp läddan och lade gödseln i en liten hög. Sedan körde man vidare och ydelade ut gödseln i många små högar (mögbunkar), vilka därefter, sedan all gödseln körts ut på fältet, skulle spridas. Då man rivit av några "mögbunkar", togs den ena "läddan" bort, och därefter gick det lättare att riva "möged å vanen". Sedan vagnen var tömd, lades den avtagna "läddan" på vagnens bottenbräda, och så åkte skjutskarlen hem för att hämta ett nytt lass mög. Dessa vagnars sidobräder (läddor) vilade på stjärkar i ungefär 45 graders vinkel utstående träbitar på ungefär 4 à 5 dm längd. Sådana funnos både vid fram- och bakänden av vagnen. På läddorna funnos i vinkel böjda järn, som kunde trädas över träbitarna, så att de, läddorna, inte kunde falla av vagnen. Vad de där träbitarna, trästyckena, kallades, kommer jag inte ihåg, men i Häglinge kallade man dem, efter vad jag hört, dockor eller dackor. X

Under vagnen var en ledstång, och därför kunde vagnen vridas samt, om man så önskade, förlängas. Framtill var naturligtvis en vagn-
I Tjörnarp kallades de "mallstakar."

stång, och i vagnens förrede voro svänglar, i vilka linörna från selarna fästades. Under vagnen fanns "vrilingen," långvagnen. Den kunde förlängas eller förkortas på grund av hål i "långvagnen", och tack vare långvagnen kunde vagnen vridas. Genom hålen stack man en stark järnnagel ned i någon del av fram- eller bakkärran av vagnen. Sådana vagnar användes också, då det gällde att köra till kvarnen för att få säden förmalen. Naturligtvis gjordes mycket ren, innan säckarna med säd i lades i densamma. ~~Tack vare långvagnen, kunde vagnen förlängas.~~ ^{Opta} Då tog man "läddorna" (så kallades sidobräderna i min hemförsamling, Höja) av och satte längre sidobräder på, och så fick man "höstvagnar", inbärningsvagnar. De, som inte hade mer än en häst-- och de voro många-- hade skaklar på sina vagnar. Skaklarna fästades med remmar i hästens sele, men en gubbe, Ola Andersson i Mardahl av Höja församling, hade selakacka, ett slags starka träbitar med vilka selen fästades i den krampa, som fanns i skakeln.

I allmänhet voro nog vagnenes framhjul något mindre än bakhjulen. De voro alltid belagda med tjocka järnringar. Hjul utan järnbeslag har jag aldrig sett. Lastvagnar torde i de av mig nämnda församlingarna ha funnits sedan många årtionden tillbaka. Kärror användes mycket sällan.

Innan man fick vägväsendet så ordnat, som det nu är, så användes under vintertiden, då det var slädföre, kälkar mycket vanligt. Man lade en vagnsbotten på kälkarna, förkälkar och efter-

^b
kälkar. Genom vagnsbotten stac man ned en stark järnnagel i vardera kälken, och kälkarna voro förenade med ^{en} stark järnkätting. På vagnsbotten lade man så "läddor" eller en vagnskorg. Gällde det att köra på besök, så hade man en fin släde, en kana (skrin-da). En och annan hade en "trollhoppa". En sådan såg ut som en vanlig släde, men den var så lång, att 3 à 4 personer kunde sitta i rad efter varandra med benen "hängande" nedåt. "Trollhoppa" drogs av en häst. Var det kallt, så kändes det långt ifrån angenämt att åka på en "trollhoppa". Den hade naturligtvis varken ryggstöd eller stöd för fötterna.

Man körde ofta många mil, då det gällde att t.ex. hälsa på släktingar. På ett par lantgårdar i min hemförsamling funnos vuxna barn, som voro kusiner. Dessa hade kusiner i en församling i södra Halland; avståndet mellan min hemförsamling och församlingen i Halland utgjorde åtminstone 5 mil, men nog körde man. Ungdomerna skulle i väg. Då tog man hästar från det ena stället och vagn från det andra stället, och så bar det i väg. Åkdynor hade man alltid, och om vinter var man väl försedd med fällar och filter att svepa om benen. Till främre sätet hörde alltid fotsack. Somliga större vagnar, åkvagnar, kunde ^g "förvandlas" till charabang, då vagnen kunde rymma fler personer. Charabanger ha kommit till användning mycket länge. Nur länge, vet jag inte.

Att en och annan person, som varit mycket händig kunnat tillverka både vagnar och slädar, vet jag, men de torde vara få. I vår tid användes gummihjul i stor myckenhet, och fråga är, om vagnmakarna ha mycket att sköta med vagnar. Det torde inte heller i våra dagar vara många, som ägna sig åt vagnmakeriyrket. I Tjörnarp ha vi en vagnmakare, men han har slutat med sådant arbete och ägnat sig åt annat, och i Häglinge finnes en vagnmakar, men han sysselsätter sig antagligen mest med träarbete av annat slag än sådant, som har med vagnar att sköta.

Båda två äro bröder och mycket skickliga yrkesutövare